

MESEČNIK

MAREC

3/18

Mesečnik DSO Bežigrad

Marec 2018

**Izdajatelj: Dom starejših občanov Ljubljana Bežigrad, Komanova ulica 1, 1000
Ljubljana**

Ideja in oblikovanje: literarni krožek, Špela Sečnik, dipl. delovna terapevtka

Lektorirala: Ana Pogorelec Tomažič

INFORMATIVNA STRAN

Dom starejših občanov
Ljubljana Bežigrad
Komanova ulica 1
1000 Ljubljana
TEL:01/589 67 50
GSM:041 682 731
FAX:01/56 82 049
www.dsolj-bezigrad.si
e-mail: info@dsolj-bezigrad.si

Direktorica

Marjeta Maruša Kerč
E-pošta: info@dsolj-bezigrad.si

Tajništvo

Ema Horvat
E-pošta: info@dsolj-bezigrad.si

Socialna služba

Tjaša Rošker
E-pošta: tjasa.rosker@dsolj-bezigrad.si
Tina Bilic
E-pošta: tina.bilic@dsolj-bezigrad.si

Vodja rač. službe

Helena Slatinšek
E-pošta: slatinsek@dsolj-bezigrad.si

Obračun oskrbe

Telefon: 01/5896-757
E-pošta: tanja.vnuk@dsolj-bezigrad.si

ORDINACIJSKI ČAS ZDRAVNIK V AMBULANTI

MAJA DUKADINOSKA, dr.med.spec.druž.med.

PONEDELJEK: 12.00-13.00

TOREK 12.00-13.00

13.00-14.00 razgovor s svojci

KATARINA TROHA, dr.med.spec.druž.med.

SREDA 12.00-13.00

ČETRTEK 9.00-10.00

13.00-14.00 razgovor s svojci

PETEK 12.00-13.00

Dejavnost: ZDRAVSTVENO VARSTVO
ODRASLIH

Lokacija: Komanova 1, Bežigrad
Naziv: SPLOŠNA AMBULANTA V DSO
BEŽIGRAD
Kontakt: tel.:01/589 67 50

ČAS OBISKOV

Vsak dan od 8.00 do 19.30.
Stanovanjski oddelek od 8.00 do 19.30.
Negovalni oddelek od 15.00-19.30

FRIZER

Vsak torek in četrtek od 7.00 ure dalje.
Naročanje v recepciji.

PEDIKER

Vsak četrtek od 7.00 dalje
Naročanje v recepciji.

KNJIŽNICA

Knjige si lahko izposodite vsak dan med 13. in 13.30 uro. Pri izbiri vam z nasvetom pomaga gospod Marko Finec.

DOMSKI BAR

Odprto: 9.00 do 12.00 ter 13.30-17.30
Ob sobotah in nedeljah od 13.30-17.30

ČAS OBROKOV (v glavni jedilnici)

1.skupina:

Zajtrk 8:00, Kosilo 12:30, Večerja 18:00*

2.skupina:

Zajtrk 8:00, Kosilo 13:00, Večerja 18:00

*Ob praznikih in nedeljah sta kosilo in večerja pol ure prej.

*O nedeljah je ob zajtrku servirana večerja v obliki suhega obroka

Prazniki in obredi

- **8. marec – dan žena** je mednarodni praznik žensk, ki ga v približno v 100 državah praznujejo vsako leto 8. marca. Je dan praznovanja ekonomske, politične in socialne enakopravnosti in dosežkov žensk, praznujejo pa ga predvsem v bivših komunističnih in socialističnih državah.
- **10. marec – štirideset mučenikov** je praznik vseh moških – mučenikov, ki ima versko zgodovinsko ozadje. V času pregonov Licinija je bilo ujetih 40 rimskih vojakov, ki se niso hoteli odreči krščanski veri in so v Sebasti, v Armeniji, umrli mučeniške smrti. Tako so moški dobili svoj praznik, kot alternativo dnevu žena.
- **12. marec – Gregorjevo** je praznik, povezan z zaljubljenici. Tega dne se po ljudskem izročilu ptički ženijo.
- **14. marec – dan pi** je praznik, s katerim vsako leto na 14. marec obeležujemo matematično konstanto π (pi). Praznika so se spomnili navdušenci nad matematiko v Združenih državah Amerike, ki so začeli na ta dan prirejati proslave, na katerih jedo pite in tekmujejo v pomnjenju števila pi.
- **20. marec – začetek koledarske pomladi**
- **22. marec – svetovni dan voda** je namenjen opozarjanju širše svetovne javnosti na omejenost naravnih vodnih virov in njihovo ogroženost. S tem namenom Združeni narodi vsako leto na ta dan razglasijo temo, ki povzema najbolj aktualno problematiko v povezavi z vodami.
- **25. marec – materinski dan** je neformalen praznik posvečen materam. Praznovanje materinskega dne izvira iz ZDA, kjer ga praznujejo od leta 1910, v Evropo je navada prišla po prvi svetovni vojni. Materinski dan so v Evropi začeli praznovati po prvi svetovni vojni, vendar ob različnih datumih.

Stari slovenski pregovori

Če sušca grmi, dobra letina sledi in lakota beži.

Kolikokrat je v sušcu slana, toliko dni stoji megla srpana.

Če se sušca da orati, bo treba aprila jokati.

Predvideni prihajajoči dogodki v marcu

8.3. ob 16h – Ženski pevski zbor KUD Svoboda Vižmarje

9.3. ob 9h – Boljši sejem v prostorih delovne terapije

14.3. ob 10h – Ženski pevski zbor Rožmarin, Dravljje

14.3. ob 15h – DUO violina in violončelo

21.3. – glasbeno-literarno popoldne z Dorotejo in Gajem

28.3. ob 16h – MPZ KD Jakob Aljaž iz Medvod

28.3. ob 14h – praznovanje rojstnih dni stanovalcev rojenih meseca marca

SLOVENSKE ŽENSKE V KULTURNIH IN ZNANSTVENIH DEJAVNOSTIH

8. marec, mednarodni dan žena, je dan, ko v tolikih deželah sveta skušajo posvetiti čim več pozornosti ženskemu delu prebivalstva, poudariti njih zasluge na vseh pomembnih področjih življenja.

Danes bi želel predstaviti le del udejstvovanj slovenske žene na področju kulture, umetnosti in nekaterih znanstvenih dosežkov, in sicer v prvih začetkih, to je v 2. polovici 19. in v prvih desetletij 20. stoletja.

Po letu 1776 se začenja pri nas prva slikarska šola.

AMALIJA OBLAKOVA je študirala slikarstvo na Dunaju, upodabljala je portrete in slike. Njen portret Matije Čopa visi v Ljubljanskem muzeju.

Prva slikarka miniatur MARIJA NIKOLAJEVA – GROHARJEVA je sledila slikarstvu svojega očeta.

Še več imen bi lahko naštevali. Omenim naj posebej IVANO KOBILICO, roj. 1861. končala je slikarsko akademijo na Dunaju, razstavljala v Ljubljani in v več evropskih mestih.

Slika IVANE KOBILICE: Poletje

PESNICE IN PISATELJICE

Z letom 1848 se je razplamtela kulturna ustvarjalnost.

JOSIPINA TURNOGRAJSKA, roj. 1833 na gradu Turnu pri Preddvoru. Njene pesmi so izšle v Novicah, pozornost je vzbudila tudi v tujini. Zapustila je obširno pesniško zapuščino, umrla je pri porodu, stara 21 let.

Po ustanovitvi časopisa Ljubljanski zvon (1881) se je v njem pojavila ERNESTINA JELOVŠEK. Prve spomine na Prešerna je izdala leta 1903. Njen namen je bil prikazati očeta, kot pravo človeško in literarno osebo. Umrla je 1917 v Ljubljanski ubožnici.

Od leta 1967 počiva v Kranju ob svojem očetu.

Kmalu so se pojavila še druga imena kot pesnica VIDA JERAJEVA (Prešernova pranečakinja), pa tudi PAVLINA PAJKOVA.

Med pomembne literarne ustvarjalce sodi ILKA VAŠTETOVA – Roman o Prešernu (1937) in ZOFKA KVEDROVA – njena dela odsevajo težko usodo delavske žene in matere. Najbolj znana knjiga je Misterij žene.

Na LJUDMILO POLJANEC spominja pesem »Tam na vrtni gredi«....

Poimenovali so jo za pesnico slovenske ženske duše. Veliko njenih pesmi je ponarodelih in uglasbenih.

DRAMSKE IGRALKE

1867 je bilo ustanovljeno SLOVESNKO DRAMSKO DRUŠTVO.

Kmalu se je pojavilo ime ZOFIJE BORŠTNIK – ZVONARJEVE. Svoje vloge je igrala v slovenščini, hrvaščini, češčini in bolgarščini.

Imamo še veliko imen znanih igralk, ki so veljale za zelo talentirane, a so zaradi slabih pogojev doma, nastopale na tujih odrih.

Cankar je zapisal: »Kar je bilo talentiranih ljudi na našem odru, so odšli v tujino za kruhom.«

Znana imena so: Mila Šarič, Avgusta Gostič, Angela Rakar in še več drugih.

PEVKE, GLASBENICE

Leta 1868 je v Ljubljani nastopila prva šolana operna pevka DRAGOILA ODIJEVA. Sledi ji MILKA GERBIČEVA, ki je s svojo sestro, operno pevko LUIZO DANEŠOVO ustanoviteljica ljubljanske opere.

Slovenke so bile znane glasbene umetnice, ki so se izobraževale tudi v tujini in imele odločile vlogo pri razvoju slovenske glasbene umetnosti.

REZIKA THALERJEVA se je kot rojena Ljubljančanka pojavljala v ljubljanskem gledališču kot igralka, v opernem zboru pa kot pevka.

Po razpadu ljubljanske opere je odšla 1912 v Trst, nastopala je v evropskih kulturnih hišah., v Gradcu, na Dunaju, na Češkem.

Na sliki: Rezika Thaler

Naše žene so tudi mnogo prispevale k razvoju šolstva na Slovenskem.

Prav tako je neprecenljiv delež slovenske žene v slovenski narodni umetnosti – tkalke, narodne noše, lončarski izdelki, pečenje peciva, značilno za posamezne kraje (škofjeloški kruhki, svatovska peciva, pogače, belokranjske pisanice...).

OGROMEN JE PRISPEVEK NAŠIH ŽENA V TRGOVINI IN OBRTI.

Leta 1923 smo imeli 928 žensk, usposobljenih za trgovsko stroko in 1474 samostojnih obrtnic.

Več se jih je ukvarjalo z mesarsko dejavnostjo. Na cesti Sv. Petra v Ljubljani so bile cele rodbine mesarske obrti, ki so jih vodile ženske.

Pomembno vlogo so imele ženske v gostinski dejavnosti, modnih ateljejih, pa tudi v mlinarstvu in žagah.

V Ihanu pri Domžalah je cvetela slamnikarska obrt – izdelovanje klobukov, košar, cekarjev,..

Na svetovni razstavi 1878 so bile idrijske čipke odlikovane z zlato kolajno. V več krajih so delovale čipkarske šole.

SLOVENKE NA UNIVERZAH IN ZNANSTVENIH PODROČJIH

V Avstriji so se Slovenke lahko vključile v višje izobraževanje šele po letu 1918, ko je bila v Ljubljani ustanovljena univerza.

Leta 1869 je bilo dovoljeno, da so se žene, če je bil mož poštar ali trgovec, lahko priučile v tem poklicu. Prva samostojna poštarica je bila MARIJA VRHOVEC v Ljubljani. Konec 1918 je bilo že 683 poštних uradnic in uslužbenk.

Na dunajski trgovski akademiji je končala izobraževanje prva žena Slovenka ALBINA POTOKARJEVA.

Prva Slovenka, ki je dosegla univerzitetno izobrazbo in izpit iz filozofije na graški univerzi leta 1905, je bila MARIJA WIERGLER ; službovala je na Višji dekliški šoli v Ljubljani. Prva doktorica filozofije je MARIJANA URBASOVA.

Še težja je bila pot do medicinske izobrazbe, saj takratna oblast ni dovoljevala ženam zaposlitve pri višjih opravilih v zdravstvu. Ljubljanska univerza ni imela popolnega programa, zato so morali medicinski študij nadaljevati v Zagrebu, Gradcu, na Dunaju, v Pragi.

Prva slovenska zdravnica je bila ELEONORA JENKO, poročena GROYER. Oče je bil zdravnik. Zavedna družina je bila pregnana v Črno Goro. Po gimnaziji v Cetinju je v Peterburgu doštudirala medicino. Zaposlila se je v Ljubljani, a ji je SLOVENSKA ZDRAVNIŠKA ZBORNICA zavrnila veljavnost diplome, da je morala še v Zagrebu opraviti 5 dodatnih izpitov.

Prve tri ženske, ki so pridobile pravniški poklic so bile: BERTA LESKOVAR, LJUDMILA CVIRN in MILENA PIRC.

Slovenke so se uveljavile tudi na področju raziskovanja DR. ANGELA PISKERNIK je od leta 1914 raziskovala vpliv fluorescentnih barvil na kaljenje semen; nastanek

življenja na zemlji, prirejala je razstave in bila asistentka v Ljubljanskem deželnem muzeju.

Na področju arhivskih ved se je specializirala DR. MELITA PIVEC.

DR. AMALIJA SIMENC se je specializirala na področju bakteriologije in epidemiologije.

Leta 1922 je v Ljubljani ustanovila DRŽAVNO BAKTERIOLOŠKO POSTAJO in predavala po mnogih evropskih državah in v Ameriki.

DR. ALMA SODNIK ZUPANEC je izdala razpravo o zgodovini estetike,

Knjigo o vzgoji deklet in predavala na več univerzah v Evropi.

Iz teh začetkov se je kasneje razvilo zelo bogato in obširno udejstvovanje naših žena v vseh vejah kulture, umetnosti in znanstvenih dejavnostih.

MILA KAČIČ

(5.10.1912 – 3.3.2000)

Ljudmila (Mila) Kačič, slovenska pesnica, igralka in klasična pevka. Po končani

osnovni šoli je obiskovala meščansko šolo. S počitniškim delom si je prislužila za knjige in šolske potrebščine. Študirala je solopetje in dramsko igro na Državnem konservatoriju v Ljubljani in opravila štiri semestre na AGRFT. Njena velika ljubezen je bil kipar Jakob Savinšek, s katerim sta imela edinega sina Davida. Z igranjem je začela na amaterskih odrih pri šestnajstih letih, leto pozneje je bila sprejeta v radijsko igralsko družino.

Po končanem študiju je leta 1941 postala članica opernega zbora v ljubljanski Operi, kjer je do osvoboditve (1945) v štirih sezonah sodelovala pri 42 uprizoritvah. Od 1945 do upokojitve 1970 je bila članica Drame SNG v

Ljubljani, kjer je dala življenje več kot sto dvajsetim likom. Kot igralka je veljala

za komedijantko in le dvakrat naj bi dobila vlogo, ki si jo je zares želela – *Dorina* v *Tartuffu* in *Eva* v *Vučjaku*.

Nepozabna je bila kot *Štacunarka* in *Županja* v Pohujšanju v dolini Šentflorjanski, *Tona* v *Razvalini življenja*, *Akulina* v *Moči teme*, *Poglavarjeva žena* v *Revizorju*, *Dojka* v *Romeu in Juliji* itd. Svojestven pečat je Kačičeva dala tudi slovenskemu filmu in televiziji. Njena prva filmska vloga je bila *Poštarica* v *Vesni*, nastopila je tudi v: *Naš avto*, *Ne čakaj na maj*, *Svet na Kajžarju*, *Butnskala* itn. Za vlogo v *To so gadje* je leta 1978 dobila zlato areno na filmskem festivalu v Pulju, za vlogo *Matere* v filmu *Kormoran* pa so ji leta 1986 na Tednu domačega filma v Celju podelili priznanje igralka leta. Leta 1994 ji je Združenje dramskih umetnikov Slovenije podelilo priznanje za življenjsko delo. O tem, kako vsestransko priljubljena je bila tudi zunaj gledaliških krogov, pa pričata naziv Slovenka leta,^[1] ki so ji ga leta 1994 podelili bralci revije *Jana*, in listina o imenovanju za častno meščanko Ljubljane iz leta 1998.

Literarno delo

Svojo prvo pesem je Kačičeva napisala pri šestnajstih. V intervjuju za *Našo ženo* je povedala, da je začela pisati zato, ker je bila v svojem igralskem poklicu nepotešena. V gledališču namreč skoraj nikoli ni igrala ljubezenskih vlog, ker pa je bila čustev polna in jih ni mogla nikjer izpovedati, se je zatekla k poeziji. V zgodnji mladosti se je navduševala nad Župančičevo zvočno liriko in Cankarjevimi črticami. Pesmi Antona Gradnika (*Večerne samote*) so jo spodbudile k odkriti izpovedi lastne življenjske zgodbe, očitala pa mu je neumnost, da bi moški pisal o tistem, kar doživljajo ženske. Od tujih avtorjev je najraje prebiral kitajsko liriko in Lorco. K pisanju poezije so jo spodbujali njen življenjski sopotnik, Jakob Savinšek, Edvard Kocbek, Jože Vidmar. Tone Pavček je njeno poezijo označil takole: »Iz njenih pesmi žari žerjavica v telesu, trepeti ljubezen, ki je v vseh stvareh, ki se morajo iz ljubezni dati in iz ljubezni jemljejo, v sebi nosi gnezdo bolečine, zapuščenosti in grozo smrti, a bolj kot to jo čez vse zaznamuje mila otožnost zrenja na vse, kar je in ni minulo, kakor resnična pobožnost žene, ki sta ji pesem in življenje milost.« Njeno pesniško delo sicer ni obsežno, je pa pretresljivo, ker se v njeni poeziji prepletajo trije temeljni motivi: ljubezen do dragega moškega, senca smrti in materinstvo. Njena poezija je poezija krhke, sanjave, od ljubezni in hrepenenja zaznamovane ženske, povsem predane svojima najdražjima moškima – ljubimcu in kasneje sinu. Ljubezenska lirika je odsev njenega notranjega doživljanja, izpovedanega na čist in iskren način. Ne išče novih pesniških figur, ostaja le zvesta srcu in lastni izpovedi. Leta 1962 je bila s pesmijo *Resignacija* predstavljena v Antologiji moderne jugoslovanske poezije kot edina avtorica slovenskega dela

zbirke. Nekaj njenih pesmi je prevedenih v angleščino in predstavljenih v antologiji Parnassus of a small Nation. Del njene pesmi *Ko bom umrla* je natisnjen v svetovni knjigi aforizmov. Leta 1985 je prejela nagrado italijanske Akademije za umetnost in poezijo, zlata ogrlica. Njene pesmi so izšle v sedmih pesniških zbirkah.

Povzeto po: https://sl.wikipedia.org/wiki/Mila_Kačič

Skozi življenje mnogih ljudi greš.
Kaj puščaš za sabo?
Je brazda v rodovitni njivi
Ali le izginula sled roke,
Ki je skušala zadržati nemirno reko.
Kaj daš,
Ko vstopiš v njihova življenja,
Kaj vzameš?

Mila Kačič

Alenka Rebula: ČEŠNJEV CVET

Pokažem ti svojo rano, da te naučim polaganja rok.

Gledaš mojo prizadetost in ne razumeš, zakaj imam solze v očeh. Ne moreš vedeti, da si mi stopila na rano. Ponujaš mi resnico, hvala ti. A obstaja jezik, ki jo pove tako, da me celi.

Hočem vedeti, kaj je res. Zato te poslušam. Toda nabitost v tvojih prsih me bega. Nekaj trepeta na mojem dnu, kar se te boji. Prav imaš, a jaz sem potrebna usmiljenja.

Obstaja dotik, ki ne bode, ne trga z mene povojev, s katerimi sem si prekrila rane. Obstaja pogled, ki se ustavi na robu in počaka, da spustim most. Obstaja pismo hudih besed, napisano s sinjim črnilom. Obstaja grenki kelih, ki ga moram spiti. Hočem prenesti delovanje tega strupa. A ti mi lahko položiš v roke kos medenega kruha za boleče ure, ki sledijo.

Prosim, govori z menoj tako, da bom lahko sprejela težko resnico. Ko boš ti na vrsti, te bom vzela v objem.

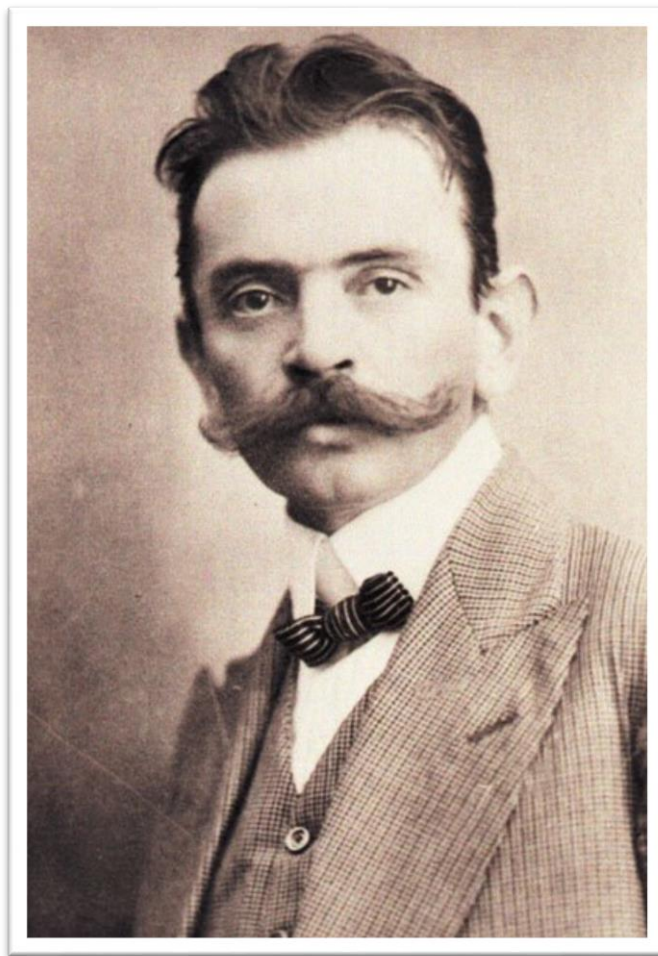
**MOJA NAJTEŽJA BESEDA BO PADLA NATE TAKO,
KOT PADE ČEŠNJEV CVET NA OTROKOVO LICE.**

IVAN CANKAR

10.5.1876 – 17.12.1918

V letošnjem letu bo poteklo 100 let od smrti pisatelja Ivana Cankarja. Tako je leto 2018 imenovano Cankarjevo leto.

Ob tako pomembni obletnici se pridružujemo vsaj slovenski kulturni javnosti v počastitev spomina največjega besednega umetnika, glasnika zatiranih in ponižanih, umetnika, katerega beseda je spremljala ljudsko v trdem boju za nacionalne in človeške pravice, ga prevzgjajala iz naroda hlapcev, v narod, ki si bo sam krojil svojo usodo in si ustvarjal pravične človeške odnose.

Prav je, da se v tem mesecu posebej posvetimo spominu Cankarjeve matere, da počastimo spomin neuke slovenke žene – majhne po družbeni veljavnosti, znanju in učenosti pa velike po ljubezni, žrtvah in veri v lepšo bodočnost svojih otrok. Mati Ivana Cankarja je zaradi takih lastnosti postala vzor dobre, plemenite

slovenke matere, kot glavna oseba nekaterih najlepših del njenega sina je neprestano živa med nami, nepozabna, neumrljiva.

Cankarjeva mati Neža Pivk se je rodila 29. decembra 1843 na Vrzdencu v leseni bajti ob Rožmanovem mlinu. Njen oče je bil mlinar, žagar in tesar pri bogatem Rožmanu. Ko je bila Nežka stara 4 leta, se je pri delu smrtno ponesrečil oče. Mati je s štirimi otroki odšla k sorodnikom v vas. Opravljala je poklic babice, s tem in dninarskim delom je preživljala družino. 1855 se je preselila na Vrhniko, v upanju, da bo tam zanjo več zaslužka. Otroci so odraščali ob trdem delu, ne da bi mogli obiskovati šolo.

Ko je bila Nežka stara 24 let, se je poročila z vrhniškim krojačem Jožefom Cankarjem. Krojaštvo je neslo malo, družina pa je hitro naraščala. Skupaj se jima je v sedemnajstih letih rodilo 12 otrok. Osmi je bil Ivan, rojen 10.5.1876.

Gospodarske razmere in posebnosti v značaju Jožefa Cankarja, so povzročile njegov neuspeh v družbenem okolju in gmotni polom v poklicu. Tako je odšel za zaslužkom z doma. Vsa skrb za številno družino – za 8 otrok, ki so ostali živi, je padlo na materina ramena. Z neskončno požrtvovalnostjo in vztrajnostjo jih je preživljala z zaslužkom od dninarskega dela in jih obdajala z vso ljubeznijo, ki jo je zmožna mati. Skrbela je, da so vsi hodili v šolo in v njen lepo uspevali. Ob njih se je sama naučila brati in pisati in drugih učenosti, ki so ji bile v mladih letih na Vrzdencu nedosegljive. S posebno ljubeznijo je obdajala svojega osmega otroka Ivana, ki je bil slabotnega zdravja in je zaradi posebne nadarjenosti odšel v mestne šole.

Ko je začel pisati, je mati prebirala njegove spise in z njim sanjala o lepši bodočnosti. Ivanu se je materina podoba neizbrisno vtisnila v spomin, ga spremljala na vseh življenjskih poteh in tolažila v vseh stiskah. Po materi ima Cankar posebno razumevanje za malega človeka. Priznava, da ima od matere čut za lepoto slovenskega jezika.

Vsa Cankarjeva dela izžarevajo občutje, ki je Cankarja obdajalo v mladih letih. Nekatera dela so njej posebej posvečena. O romanu NA KLANCU pravi sam; »To je spomenik moji materi in takega spomenika še ni imela človeška mati. Pisal sem ga z veliko ljubeznijo.« Pretresljivo je opisal mater v nekaterih krajših črticah, kot so; Desetica, Sveto obhajilo, Tuja učenost, Vrzenec in druge. V teh in drugih Cankarjevih delih bo večno živel spomin na preprosto ženo – Nežo Pivk Cankar, ki je med kopico svojih otrok vzgojila tudi sina Ivana, največjega slovenskega pisatelja, ki ga pozna in slavi ne le slovenski narod, temveč ves kulturni svet.

V mojem srcu je materina podoba – lepota in blagost, kakor je nikoli in nikjer nisem videl in ki jo bodo živo ugledale šele moje umirajoče oči...

Ivan Cankar: Njena podoba

Prenovljena rojstna hiša Cankarjeve matere na Vrzdencu blizu Horjula.

A.Pogorelec T.

PSI V SLUŽBI ČLOVEKA

Psi človeku niso samo prijatelji, temveč jih uporabljamo tudi za različne namene.

Pastirski in ovčarski psi

Človek je že od nekdaj s psom sodeloval pri vsakdanjih opravilih. Med drugim mu je pes pomagal čuvati drobnico tudi drugod, na pašnikih, jo gnati in pripeljati nazaj.

Pastirski psi- psi čuvaji čred

Predstavniki: kraški ovčar torrnjak, šarplaninec, anatolski ovčar, maremsko abruški ovčar, slovaški čuvaj.

So čvrsti in vzdržljivi, največkrat veliki in težki psi. Dlaka je različno dolga in gosta, da psa zaščiti pred vremenskimi vplivi in poškodbami. So samozavestni, neustrašni, pogosto težko uklonjeni, zaščitniški in nezaupljivi do tujcev. Zanašajo se predvsem na lastno presojo in delujejo na lastno pobudo. Nasprotnika največkrat le preplašijo, če pa presodijo, da je treba, tudi odločno napadejo. Zaradi vseh teh lastnosti jih težko šolamo za druge naloge. Tudi kod psi družabniki so primerni le za izkušnje, vodnike. Sposobni so za pomoč človeku pri delu s čredo.

Ovčarski psi- psi vodniki čred

Predstavniki: border collie, škodski ovčar, corgie, avstralski ovčar, kelpie, hrvaški ovčar.

So atletske postave, delovni in zelo inteligentni, saj morajo večino nalog speljati sami. Po povelju pastirja vodijo čredo na zahtevano mesto. Z dobro vzgojo lahko postanejo izredni delovni psi. Imajo močan ovčarski nagon in neizmerno želijo po sodelovanju s človekom, vendar potrebujejo stalno umsko in fizično zaposlitev.

Lovski psi

Predstavniki: ptičarji, španjeli, setri, prenašalci, labradorci, hrti, goniči, terierji.

Uporabljajo jih za različne načine oz. v različnih fazah lova. Njihove naloge so najti žival oz. jo izslediti jo preplašiti, jo loviti, spraviti na tla ali pa počakati, da jo lovec ustrelji, in jo prinesiti lovcu. Divji lov je prepovedan, lov s psi se pri nas lahko izvede le v skladu s predpisi o lovstvu.

Z lovskimi psi se je v Sloveniji in tudi drugod začela kinologija. Prva kinološka društva so bila društva ljubiteljev ene ali druge pasme ali pasemske skupine lovskih psov.

Reševalni psi

Kljub izrednemu razvoju znanosti in tehnologije človek ni sposoben najti v ruševinah zasutega človeka. Zaradi izostrenega čutila za voh so izšolani reševalni psi neprecenljivi pri iskanju pogrešanih v potresih, zasutih pod snežnim plazom, pri iskanju pogrešanih oseb v težko prehodnih gozdovih.

V večini kinoloških društev se lahko pridruži enoti le polnoleten vodnik, saj delo v enoti ni običajno šolanje psov. Reševalne pse šolajo na ruševinah, novogradnjah in drugih težjih terenih. Vodniki morajo pri tem upoštevati vse varnostne ukrepe, biti odgovorni sami zase in za svoje pse, biti iznajdljivi, v dobri fizični kondiciji, komunikativni in radi delati v skupini.

Primerni so vsi srenje veliki psi, ne glede na pasmo, tudi mešanci. Zaradi gibanja po težkem so manj primerni veliki in težki psi. Pomemben je značaj psa, tj. da pes ni napadalen do drugih psov in ljudi, da ne preganja domačih živali in divjadi, da je poslušen in psihično stabilen. (Škulj, 2006).

Pri reševanju pridejo velikokrat prav tudi majhni psi, saj se lahko do ponesrečenca splazijo skozi ozke in majhne špranje. V ZDA je najmanjši reševalni pes čivava.

Policijski in vojaški psi

Za policijsko in vojaško uporabo so primerne vse pasme psov ne glede na spol (nemški ovčar, rotvajler, belgijski ovčar in npr. nemški terier). Imajo pomembno vlogo pri delu, ki ga opravljajo skupaj z vodnikom: pomagajo mu pri sledenju in lovljenju kriminalcev, pri odkrivanju mamil in eksploziva, pri hišnih preiskavah itd. Podobne naloge opravljajo tudi vojaški psi.

Psi pomočniki

So psi, ki so posebej vzgojeni v in trenirani za pomoč osebi s posebnimi potrebami. Navadno jih trenirajo v posebnih organizacijah, v katerih delujejo kinološki inštruktorji, ki so za to posebej usposobljeni. Pse pomočnike delimo na:

- Vodnike slepih in slabovidnih oseb (pomemben pripomoček pri vodenju slepe osebe; vsi psi vodniki, ki so posebej šolani za vodenje slepega človeka, morajo imeti rodovnik).

- Pomočniki gluhih in naglušnih oseb (sposobni so reagirati na znake, ki sestavljajo govorico gluhih, in opozarjati lastnike na zvonjenje zvonca na vhodih vratih in na kuhinjski pečici ter na alarme, ki opozarjajo na nevarnost požara).
- Pomočnike gibano oviranim osebam (sposobni so na povelje prejemati in prinašati tudi različne druge predmete, kot so telefon, daljinci, pomagajo pri nakupih v trgovini itd).
- Pomočnike osebam z različnimi boleznimi (odkrijejo povišan sladkor v krvi, odkrijejo prihajajoči napad epilepsije, spomnijo človeka, da mora vzeti zdravila).
- Pomočnike osebam s posebnimi potrebami in različnimi psihičnimi težavami.

V različni državah po svetu jih priznavajo različno. Pri nas je mogoče dobiti na napotnico in prek zavoda za zdravstveno zavarovanje plačanega psa vodnika slepih. Psi vodiči slepih in psi pomočniki invalidov imajo skupaj s svojim skrbnikom vstop na vse javne prostore in v sredstva javnega prevoza in jim ni treba imeti nagobčnika.

Terapevtski psi

S terapevtskimi psi in terapijo s pomočjo psov se v Sloveniji ukvarja več društev. Člani društva v sodelovanju z ustanovami in strokovnimi delavci (delovnimi terapevti, fizioterapevti, psihologi, pedagogi, socialni delavci, specialni pedagogi) izvajajo terapijo, aktivnost s pomočjo psov in družabništvo v bolnišnicah, domovih starejših, varstveno-delovnih centrih, šolah, vrtcih in posebnih zavodih. V vrtcih in šolah osveščajo otroke in mladino o sožitju in pravili ravnanju s psom. Društvo se ukvarja tudi s šolanjem psov pomočnikov. Leto 2010 so začeli terapevtski pari izvajati program R.E.A.D. po knjižnicah in šolah. Cilj je izboljšanje večine pismenosti otrok. S pomočjo svojih psov pomagajo starostnikom, otrokom in vsem ljudem s posebnimi potrebami ali omejitvami.

Pes je v veliko pomoč pri premagovanju stresov, osamljenosti, lajša depresivna in druga čustvena stanja, pomaga pri miselnih, spominskih in gibalnih težavah. Pes ne graja in se ne posmehuje, nikoli ne pokaže, da nima časa, zato mu ljudje zaupajo svoje skrbi, se igrajo z njimi in se ob tem sprostitjo. Pridobijo si samospoštovanje in samozaupanje. Druženje pozitivno vpliva na krvni tlak.

Terapevtski par sta vodnik in pes, ki sta uglašena družabnika z veliko znanja. Med sabo se spoštujeta in razumeta. V društvu delujejo vodniki s psi različnih pasem

in z mešanci ter različnih velikosti in starosti. Pomembno je, da je pes terapevt dobro socializiran, vzgojen, prijaznega značaja, zdrav in negovan. Psi in vodniki morajo opraviti posebno testiranje, izobraževanje in 25 ur praktičnega dela v različnih ustanovah. Po uspešno opravljenem zaključenem izpitu postaneta vodnik in pes terapevtski per.

Vsi psi so dvakrat na leto veterinaru pregledani in pridobijo veterinarsko potrdilo. Poleg tega so tudi zavarovani.

Vodnik vodi in usmerja psa. Biti mora fizično in psihično zdrav, spoštovati mora ljudi in živali, imeti mora smisel za delo z ljudmi in psi (biti kreativen, komunikativen, odgovoren, iznajdljiv, osebno zrel, samostojen, empatičen, odločen), imeti dar opazovanja, poznati mora osebne lastnosti in odzive svojega psa. Stalno se mora dodatno izobraževati. Poleg naštetega se mora vodnik zavedati, da so za tovrstno delo potrebni stalnost in disciplina, veliko potrpljenja in dobre volje ter pripravljenosti nesebično podariti drugim svoj prosti čas. Neresno delo lahko naredi veliko nepopravljive škode. Vendar pa delo vodnika tudi nagrajuje.

Kako prepoznamo terapevtski par

Vodnik nosi izkaznico s fotografijo na vidnem mestu. Poleg tega nosi tudi majico z logotipom društva ali priponko s svojim imenom. Pes terapevt nosi modro oprsnico z rumeno obrobo in znakom društva. Vodniki imajo delovne knjižice, v katere vpišejo, kje, kdaj in kašno delo so opravljali, katera izobraževanja so obiskovali, kdaj so opravljali veterinaru pregled idr.

Tako opremljenega vodnika in njegovega psa pri delu nikoli ne motimo.

Kaj je terapija s pomočjo psa

Pri izvajanju terapije so navzoči uporabnik (bolniki, starostniki, otrok) strokovna oseba (fizioterapevt, delovni terapevt, psiholog, specialni pedagog, učitelj), vodnik in pes. Strokovna oseba naredi načrt, kako bo potekala terapija, določi cilje in si zapisuje rezultate. Primer v domu starejših: delovna terapevtka pomaga uporabnici pri izboljšanju ravnotežja in sposobnosti, ki bodo uporabnici pomagale pri izvajanju vsakdanjih dejavnosti. Gospa ima rada živali in je zelo primerna za takšno obliko terapije. Vodnica mora psa usmeriti na višjo raven in poskrbeti, da se dobro počuti. Delovna terapevtka skrbi, da je gospa v pravilnem položaju in da skuša pobožati psa. Ker je želja po dotiku psa velika, se gospa potrudi, iztegne roko in poboža psa. Namen je bil dosežen. Delovna terapevtka rezultate zapiše in skrbno spremlja terapijo tudi ob naslednjih obiskih.

Kaj je aktivnost s pomočjo psa

Gre za izvajanje aktivnosti pri uporabniku, ki se izvajajo v povezavi s psom. Aktivnost lahko izvaja več različnih uporabnikov ali skupin. Aktivnost strokovne osebe ni nujna. Primer: v bolnišnico k pacientki pride terapevtski par. Kar mora pacientka ležati, lahko vodnica psa položi na posteljo, ki jo zaščiti s posebnim pregrinjalom. Motivacija in želja po dotiku je velika, zato pacientka boža in krtači psa. Medtem vodnici pripoveduje o svojem psičku, ki jo čaka doma. Aktivnost druženja s psičko pacientki odvrne pozornost od bolečine, pomaga zmanjšati strah in vznemirjenost, jo sprosti in ji pomaga usmerjati se v prihodnosti.

Če pri tem ni določen noben terapevtski cilj in gre samo za popestritev dneva posamezniku, potem temu pravimo družabništvo, ki pa je prav tako zelo pomembno za izboljšanje splošnega počutja posameznika in s tem napredovanje in lažje premagovanje drugih težav.

Za terapijo in aktivnost uporabljamo pripomočke, kot so žogice različnih otipov in barv, različne pasje igrače, torbice na različno odpiranje (zadrga, ježek, gumb), škatlice, lesene škarje, varne zaponke, krtače in drugi pripomočki za nego, poveje, stetoskop (poslušajmo srček), rute, ki jih pes nosi obešene okrog vratu, na njih pa so napisana vprašanja, tudi obroče za preskakovanje, palice za telovadbo, ki jih uporabniki držijo, pes pa preskakuje ovire. Skratka, možnosti je še veliko.

TUDI V NAŠEM DOMU SMO DELEŽNI TERAPIJE S POMOČJO PSA.

Prihaja terapevtski kuža Fjord in njegova lastnica Valentina. Sta člana zavoda PET, zavod za posredovane s pomočjo psa.

V skupino je vključenih šest naših stanovalcev. Srečujemo se na tri tedne. V skupino se vključi tudi naša fizioterapevtka Deana ali delovna terapevtka Špela.

PREŠERNOVA PROSLAVA V NAŠEM DOMU

Ob kulturnem dnevu 8. februarja 2018 je bila v našem Domu slavnostna prireditev v počastitev našega največjega pesnika dr. France Prešerna. Program so izvajali stanovalci Doma z zunanjimi sodelavci. Vabljeni so bili tudi svojci stanovalcev. Program je oplemenitila z veznim besedilom in režirala g. Ana Pogorelec Tomažič, upokojena slavistka – stanovalka Doma. Izvedbo je popestrila z izredno umetniško dovršeno recitacijo dveh pesmi; Slovo od mladosti in Pevcu.

Ocena prireditve in odmevnost je bila objavljena v Slovenskih novicah 9. februarja in jo je pripravil novinar g. Vojko Zakrajšek.

slika v Novicah in tekst

Prireditve so obogatili zunanji sodelavci, ki so ob svojih obveznostih, del prostega časa, posvetili popestritvi življenja v Domu. Že v uvodnem delu je glasba pritegnila poslušalce. Mlada izvajalka Eva Pogorelec, dijakinja in glasbenica, je popestrila prireditev s prečudovito izvedbo Nocturna v CIS molu, Friderika Chopena. Poznano Prešernovo pesem Povodni mož je prešerno, čustveno razgibano recitiral g. Janez Pogorelec. Nepozabna je tudi recitacija pesmi Kam, čustveni prikaz Čopove smrti ter izvedba samospeva Mornar, kar je posredoval g. Janez Korošec. Dele pesmi, odlomke iz pesmi Krst pri Savici sta zelo poglobljeno recitirali ga. Milena Dobernik in ga. Špela Pezdirc, stanovalki Doma. Doživeto je izzvenela tudi recitacija vrha Sonetnega venca. Tudi ga. Tjaša Rošker je z odlično podanim delom veznega teksta veliko prispevala k lepi izvedbi prireditve, prav tako tudi ga. Špela Sečnik. Stanovalci Doma so se razveselili tudi ubranega petja domskega pevskega zbora, ki ga je vodila ga. Doroteja Pukšič, bivša zborovodkinja. Izkazala pa se je tudi ga. Mateja Kunstek z dajanjem

intonacije, s čimer je prispevala k izboljšanju kvalitete pevskega zbora, ki ga je na vajah tudi pripravljala za nastop.

Vsem sodelujočim, pevskega zboru, posebno pa še prizadevni režiserki, odlično izvedene proslave ge. A. Pogorelec Tomažič se je v zaključku zahvalila ga. Marjeta Maruša Kerč, direktorica Doma.

M. Šemerl

RAZSTAVA DR. FRANCETA PREŠERNA V NAŠEM DOMU

(3. 12. 1800 – 8. 12. 1849)

Za Prešernov praznik je bila pred vhodom jedilnice Doma, v avli razstava o njegovem življenju in delu. Razstava obsega 13 panojev in prikazuje Prešernovo življenje in delo, od rojstva do smrti (s posnetki in slikami rojstne hiše v Vrbi, stavb šolanja, njegovih sorodnikov in prijateljev, staršev sester in hčerke; posnetkov najlepših pesmi in pisem prijateljem do osmrtnice in nagrobnega spomenika njemu ter še hčerki Ernestini). Bogato gradivo je zbrala in strokovno dopolnjevala avtorica razstave ga. A. Pogorelec Tomažič, upokojena slavistike. V delu razstave je tudi nekaj zanimivih časopisnih izrezkov iz pesnikovega življenja, te je pripravila ga. Milena Dobernik, upokojena profesorica germanistike. Razstava je podrobno opremljena z vsebinskim veznim besedilom o pesnikovem življenju in delu. Tehnično opremo razstave so pripravili v delovni terapiji pod vodstvom go. Špele Sečnik.

Vsem čestitam!

Razstava je namenjena stanovalcem Doma in vsem obiskovalcem, ki si bogatijo kulturno življenje.

Pripravila M. Šemerl

PUSTNI TOREK V DOMU!

V torek, 13. februarja smo v Domu praznovali pusta. Takoj po kosilu smo se nekateri oblekli v kostume iz 19. stoletja, ki nam je posodil sin naše sostanovke iz bogate zakladnice Ljubljanske Opere. Ob 14. uri je zaigrala glasba, seveda iz računalnika. Nekateri smo se hitro zavrteli v ritmu glasbe, drugi pa bolj počasi. Veliko se nas je našemilo, saj je bil pust, v razne maske, nekaj pa jih je sedelo tudi v »civilu.« Osebje Doma je nosilo in ponujalo ob plesišču pečene miške, vino in sokove, tako, da so si vsi navzoči lahko privoščili dobrot iz naše domske kuhinje. Preseneča pa me, da je vsako leto manj plesalcev in ko je minila ura in pol, so se stanovalci počasi napotili v svoje sobe. Zaposleni so se potrudili, da je maškarada uspela, vsak pa se je po svojih močeh potrudil k dobremu vzdušju. Pripeljali so tudi veliko stanovalcev na vozičkih. Ob 16. uri pa smo vsi zapustili jedilnico in nato so postavili mize in stole na prvotno mesto, pometati pa ni bilo potrebno, saj so mladenke v krinolinah s svojimi dolgimi oblačili tla že počistile.

Marko Finec

UGANKA MESECA MARCA

Pretegnjeni stric
brez nog se premika.
Rad ima dež,
a ne rabi dežnika.

Uganko meseca najdete v pritličju v avli. Odgovor napišite na listek in ga vstavite v modro škatlo.

Žrebanje bo v sredo, 28. 3. ob 10:30 uri v delovni terapiji.

REŠITEV IN NAGRAJENEC UGANKE MESECA FEBRUARJA

OBLEKA NA OBLEKI,
A KJE IMA TELO?
KDOR SKUŠA GA ODKRITI,
OČI GA ZAPEKO.

TO JE ČEBULA!

UGANKAR MESECA JE IRENA KRAPEŽ! ČESTITKE!

»Človeška rasa ima eno izredno močno orožje in to je smeh«

Mark Twain

SLAVISTI

Na slavističnem simpoziju v Portorožu so se zbrali slavisti in se niso mogli dogovoriti o jezikovnih pravilih opisa deževnega vremena.

»Dež pada!« je trdil prvi.

»Ne, cenjeni kolega, reče se dežuje«, je vztrajal drugi.

»Tudi izraz dež gre je primeren«, je predlagal tretji.

Tako so se kregali pozno v noč in ker se niso mogli dogovoriti, so sklenili, da nadaljujejo naslednji dan. Ko so stopili iz hotela, so v en glas vzkliknili:

»Madona, kako ščije!«

DRAGI STANOVALCI,

NAUŽITE SE SPOMLADANSKEGA SONČKA!